

УДК 65.012.8:622.012

Є. В. Міщук,*к. е. н., доцент кафедри обліку, аналізу, аудиту та адміністрування підприємств гірничо-металургійного комплексу, Криворізький економічний інститут ДВНЗ "Криворізький національний університет"***В. С. Адамовська,***к. е. н., доцент кафедри обліку, аналізу, аудиту та адміністрування підприємств гірничо-металургійного комплексу, Криворізький економічний інститут ДВНЗ "Криворізький національний університет"*

АНАЛІЗ ЗАГРОЗ ІНВЕСТИЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ІНВЕТОРІВ

E. Mischuk,*cand. sci. (econ.), assistant professor of accounting, analysis, audit and administration of the mining and metallurgical complex, Krivoy Rog Economic Institute SHEE "National University of Krivoy Rog"***V. Adamovskaya,***cand. sci. (econ.), assistant professor of accounting, analysis, audit and administration of the mining and metallurgical complex, Krivoy Rog Economic Institute SHEE "National University of Krivoy Rog"*

ANALYSIS OF ENTERPRISE SECURITY THREATS INVESTMENT AND INVESTORS

У статті уточнено підходи до визначення інвестиційної безпеки підприємства в контексті процесу забезпечення безпечного інвестування в реально існуючих умовах господарювання для досягнення поставлених ним цілей. При цьому до поставлених цілей авторами віднесено не тільки збільшення прибутку (доходу) або досягнення певного соціального ефекту, але й інші, у тому числі досягнення заданого рівня економічної безпеки підприємства. Наголошено, що інвестиційну безпеку промислових підприємств слід розглядати в контексті забезпечення безпеки реального інвестування. Доповнено існуючий поділ загроз змішаними загрозами інвестиційній безпеці. У статті запропоновано окремо розглядати загрози інвестиційній безпеці підприємству та інвестиційній безпеці інвесторам, урахувавши той факт, що втрати інвесторів від невдалого інвестиційного проекту можуть бути більшими, ніж втрати самого підприємства. Показано також, що при невиконанні підприємством своїх інвестиційних зобов'язань, які в існуючих класифікаціях ідентифікуються як загрози діяльності, можуть переходити в процес втрати інвестованих коштів, тобто в загрози інвесторам. Загрози безпосередньо підприємству та інвесторам можуть видозмінюватися й переходити один в одну. Узв'язку з цим у статті запропоновано враховувати перехідні загрози інвестиційній безпеці підприємства та інвесторів.

The article specifies the approaches to the definition of investment enterprise security in the context of the safe investment in real-world economic conditions to achieve the goals of the enterprise. At the same time to set goals authors attributed not only to increase the profit (income), or to achieve a certain social effect, but others, including achieve a given level of economic security. Noted that the investment security of industrial enterprises should be considered in the context of the security of real investment. Supplemented existing partition threats Blended threats investment security. This paper proposes to examine separately the investment security threats to the enterprise and investment security for investors, taking into account the fact that the losses from investors failed investment project may be greater than the losses of the enterprise. It is also shown that the non-compliance with its investment obligations now that in the existing classifications are identified as a threat activity may proceed in the process of investment losses, ie threat to investors. Threats directly to companies and investors can mutate and transform into each other. In this regard, the paper proposed to account for transient threats investment security companies and investors.

Ключові слова: економічна безпека, загрози, загрози інвесторам, інвестор, інвестиційна безпека.
Key words: economic security, threats, threats to investors, investor, investment security.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасні умови господарювання в Україні відрізняються складністю, постійним станом боротьби і гострої конкуренції між підприємствами. Підприємства змушені постійно пристосовуватися до недосконалості та постійної змінності законодавчої бази, нестачі кваліфікованих кадрів, зношеності основних засобів, дефіциту обігових коштів, жорсткої грошової і податкової політики держави, неплатоспроможності партнерів тощо. Усе це знижує можливості підприємств до фінан-

сування та реалізації інвестиційних проектів, підвищує інвестиційні ризики і, як наслідок, знижує рівень їх інвестиційної безпеки.

Активне дослідження великої кількості питань економічної безпеки призвело до виокремлення в її структурі певних складових, які поступово стають самостійним предметом дослідження вчених. Серед цих складових виділяють інвестиційну безпеку. Відмітимо, що на відміну від інвестиційних ризиків, які можуть призвести як до негативних, так і до позитивних наслідків і тим

самим нівелювати свій вплив, загрози при їх реалізації призводять тільки до негативних наслідків. У зв'язку з цим саме загрози здійснюють найбільший вплив на рівень інвестиційної безпеки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Слід відзначити, що на макрорівні існують фундаментальні дослідження з проблем інвестиційної безпеки країни. Проте на мікрорівні інвестиційна безпека залишається малодослідженою науковою проблемою. Її розглядають, здебільшого, в контексті інвестиційної складової економічної безпеки підприємств, яку, у свою чергу, розглянуто в наукових працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема Л.І. Абалкіна, Г.О. Андрощука, Б.М. Андрушківа, М.А. Бендикова, А.А. Беспалька, О.М. Вакульчик, В.Ф. Гапоненка, С.В. Глуценка, Ф.І. Євдокімова, С.М. Ільяшенка, М.І. Камлика, А.В. Козаченко, І.М. Кондрата, П.П. Крайнева, О.М. Ляшенко, В.І. Мунтіяна, Є.О. Олєйнікова, І.А. Плотнікової, Н.О. Подлужнової, С.Ф. Покропивно, В.П. Пономарьова, В.Я. Нусінова, А.М. Турила, Г.А. Семенова, С.М. Шкарлета та інших. Визначивши значущість наукових розробок названих учених варто відмітити, що питання загрози інвестиційній безпеці розкриті не повною мірою і потребують додаткового дослідження.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета дослідження полягає в аналізі загрози інвестиційній безпеці підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасні наукові дослідження не мають однозначного трактування ні поняття "інвестиційна безпека", ні поняття "загрози".

Стосовно першого поняття зауважимо, що в науковій літературі розглядають не тільки категорію "інвестиційна безпека", але й "інвестиційна складова економічної безпеки", "безпека інвестицій" та інші. Зокрема, у роботі [1, с. 20] виділяють поняття "безпека інвестиційних вкладень", під якою розуміють відсутність ризику втрат капіталу (вкладених коштів і майбутніх доходів). Перелічені вище поняття не слід ототожнювати. Доцільно провести додаткові дослідження щодо встановлення дефініції кожного з них. Предметом даного дослідження виступає безпосередньо інвестиційна безпека.

Автори роботи [2, с. 24] зазначають, що інвестиційна безпека визначається можливістю нагромадження ресурсів або капітальних вкладень. У роботі [3, с. 14] під інвестиційною безпекою розуміють такий рівень інвестування економіки, який забезпечував би її розширене відтворення, раціональну реструктуризацію та технологічне переозброєння.

Ми вважаємо, що інвестиційну безпеку підприємства доцільно розглядати як процес забезпечення безпечно інвестування в реально існуючих умовах господарювання для досягнення поставлених ним цілей. При цьому до поставлених цілей слід відносити не тільки збільшення прибутку (доходу) або досягнення певного соціального ефекту, але й інші, у тому числі досягнення заданого рівня економічної безпеки підприємства. Зауважимо, що відносно до промислових підприємств інвестиційну безпеку слід розглядати в контексті забезпечення безпеки реального інвестування, яке передбачає підтримання діючих потужностей, створення нових матеріальних об'єктів і приріст реального капіталу.

Повертаючись до питання загрози відмітимо наступне. Загрози економічній безпеці визначають як дію дестабілізуючих природних факторів і/або суб'єктивних, пов'язаних з недобросовісною конкуренцією та порушенням законів і норм, що може спричинити потенційні або реальні втрати для організації [4, с. 16], а в роботі [5, с. 41] загрози економічній безпеці розглядаються як

наявність таких потенційних або реальних умов, факторів чи дій фізичних та юридичних осіб, що порушують нормальний фінансово-економічний стан суб'єкта підприємницької діяльності і здатні заподіяти великої шкоди аж до припинення його діяльності.

У цілому в науковій літературі існує безліч тлумачень загрози економічній безпеці, які, з певною часткою умовності, можна перенести і на загрози інвестиційній безпеці. При цьому мають бути розглянуті як внутрішні загрози, так і зовнішні.

До зовнішніх загрози інвестиційній безпеці підприємства можна віднести:

- неготовність контрагентів забезпечити необхідний рівень виконання договірних зобов'язань;
- виникнення занадто великої кількості посередницьких фірм;
- стан фондових ринків;
- умови зовнішнього та внутрішнього ринків;
- наявність монополізму в усіх сферах економіки;
- стан банківської системи;
- нестабільність вітчизняної валюти;
- відсоткова політика, що встановилася в країні;
- мінливість законодавства, недосконалість податкового законодавства й тарифної політики;
- політична нестабільність у країні;
- ослаблення й одночасно надмірне державне регулювання в галузях економіки.
- інші.

До внутрішніх загрози інвестиційній безпеці підприємства можна віднести дуже велику кількість небезпек, зокрема:

- загрози щодо технологічного рівня виробництва;
- ступінь зносу основних виробничих фондів;
- характер амортизаційної політики підприємства;
- нераціональна фінансово-кредитна політика підприємства;
- недостатня величина фінансових ресурсів для фінансування економічно й соціально важливих інвестиційних проектів підприємства;
- інші.

Автором роботи [6, с. 137] зазначається, що при використанні поняття інвестиційної безпеки, яке застосовується в діагностиці функціонування суб'єкта господарювання, а зокрема в питаннях антикризового управління, то визначення показників є порівняно простим моментом; інвестиційна діяльність є складовою (окрім фінансової та операційної) загального економічного функціонування підприємства чи організації, яку можна охарактеризувати за рахунок показників ефективності інвестицій (чиста приведена вартість, внутрішня норма дохідності) або на основі інформації про грошові потоки (індекс дохідності, індекс прибутковості та період окупності інвестицій).

Вищенаведене дозволяє зробити висновки: до загрози інвестиційній безпеці слід віднести загрози рівню ефективності інвестицій та загрози грошовим потоком від інвестування.

На увагу заслуговують наукові положення, викладені О.М. Молодецькою [7; 8], яка за результатами аналізу існуючих класифікацій загрози зробила висновок, що вони ототожнюють загрози підприємству та його власникам. Науковець запропонувала враховувати комплексні економічні загрози підприємству та їх власникам, виокремивши економічні загрози активам підприємства, які призводять до його матеріальних або фінансових втрат, та безпосередньо економічні загрози власникам цього підприємства, якими є цілеспрямовані дії третіх осіб, спрямовані на відбирання корпоративних прав; загрози активам підприємства запропоновано розглядати в розрізі загрози діяльності підприємства (що уповільнюють або унеможливають виконання ним своїх зобов'язань) і загрози його власності (що призводять до втрати активів) [7; 8].

Ми вважаємо, що інвестиційну безпеку також необхідно розділити на дві частини:

— інвестиційну безпеку підприємства — відносно досягнення поставлених цілей інвестування;

— інвестиційну безпеку інвесторів, у разі інвестування за рахунок позикового капіталу — відносно інвестиційного доходу у вигляді готівкових дивідендів або капіталізованого доходу.

Інвестиційна безпека підприємства характеризує ефективність використання інвестицій з точки зору досягнення ним поставлених цілей (отримання прибутку, соціального ефекту або бажаного рівня економічної безпеки) та зміну рівня фінансово-економічного стану після реалізації інвестиційного проекту.

Інвестиційна безпека інвесторів характеризується високим ступенем їх захищеності від можливості втрати інвестованих коштів та недоотримання запланованого інвестиційного доходу. Відмітимо, що ступінь інформованості інвесторів, які мають справу з не досить ефективним ринком, що, з одного боку, дає можливість отримувати надприбутки інсайдерам, а, з іншого, робить більш-менш коректне прогнозування неможливим. Більшість торговців на вітчизняному фондовому ринку не в змозі визначити інвестиційну вартість акцій або внаслідок відсутності необхідної інформації, або внаслідок непередбачуваності персоналу до подібного аналізу.

З однієї сторони, інвестиційна безпека підприємства залежить від того, яким чином індивідуальні інвестори бажують отримувати інвестиційний дохід: у вигляді готівкових дивідендів або капіталізованого доходу, при цьому прибічники першого варіанту зменшують ліквідність підприємства. З іншої сторони, при невиконанні підприємством своїх інвестиційних зобов'язань, які в існуючих класифікаціях ідентифікуються як загрози діяльності, можуть переходити в процес втрати інвестованих коштів, тобто в загрози інвесторам. У зв'язку з цим варто погодитися з тим, що розділення загроз є досить умовним [7; 8] і доцільно врахувати властивість загроз переходити з одного виду до іншого: загрози інвестиційній безпеці підприємства, досягнувши свого критичного значення, загрожують його інвесторам й навпаки.

ВИСНОВКИ ТА ПОДАЛЬШІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Таким чином, проведене дослідження дозволяє запропонувати додати до існуючих класифікаційних ознак загроз інвестиційній безпеці змішані та перехідні загрози. Крім того, запропоновано розрізняти окремо загрози інвестиційній безпеці підприємства та інвестиційній безпеці інвесторів.

Кожна категорія (або вид) загроз інвестиційній безпеці повинна мати власну методика для розрахунку впливу на загальну інвестиційну безпеку підприємства. Проте на сьогодні, така методика відсутня. Водночас є достатня кількість відповідних методик для оцінювання на макрорівні. На увагу серед таких методик заслуговує методика, яка базується на визначенні індексу інвестиційної безпеки InVenture (InVenture Investment Security Index) [9]. Вона передбачає, що виводиться сукупний індекс на основі розрахунку об'єктивних і суб'єктивних показників за певним категоріям. Кожна категорія має власну питому вагу в результативному показникові — індекс інвестиційної безпеки InVenture (InVenture Investment Security Index) [9]. Для вітчизняних промислових підприємств можна запропонувати аналогічний індекс, який би характеризував стан інвестиційної безпеки підприємства (рівень стійкості по залученню та освоєнню інвестицій, спрямованих на забезпечення розширеного відтворення, раціональної реструктуризації й технологічного переозброєння підприємства). Методика розробки Індексу інвестиційної безпеки [9] ґрунтується на оцінці 23 показників, що характеризують інвестиційну активність, інвестиційний клімат, поточний стан еко-

номічного розвитку країн, інвестиційні ризики і очікування інвесторів. З метою розробки відповідного індексу для промислових підприємств необхідно провести додаткові дослідження.

Література:

1. Денисенко М.П. Інвестиційне партнерство та його роль у прискоренні розвитку економіки / М.П. Денисенко // Проблеми науки. — 2003. — № 1. — С. 15—23.
2. Сундук А. Банківське кредитування як чинник гарантування інвестиційної безпеки регіонів України / А. Сундук, Я. Юрін // Вісник Національного банку України. — 2004. — № 1. — С. 24—26.
3. Міжнародна інвестиційна діяльність: підручник / Д.Г. Лук'яненко, Б.В. Губський, О.М. Мозговий та ін.; За ред. Д.Г. Лук'яненка. — К.: КНЕУ, 2003. — 387 с.
4. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко. — К.: Правова єдність, 2009. — 544 с.
5. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект / М.І. Камлик. — К.: Атіка, 2005. — 432 с.
6. Єрмак О.О. Сучасні методи дослідження інвестиційної безпеки держави / О.О. Єрмак // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. — № 1. — 2012. — С. 136—142.
7. Молодецька О.М. Удосконалення класифікації економічних загроз безпеці акціонерним товариствам / О.М. Молодецька // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. — Дніпропетровськ, 2009. — Вип. 255. — Т. 4. — С. 843—848.
8. Молодецька О.М. Сучасні підходи до класифікації складових економічної безпеки підприємства / О.М. Молодецька // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. — К., 2009. — № 6 (50). — С. 194—198.
9. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія / В.І. Кириленко. — К.: КНЕУ, — 2005. — С. 56—57.

References:

1. Denysenko, M.P. (2003), "Investment partnership and its role in accelerating economic development", *Problemy nauky*, vol. 1, pp. 15—23.
2. Sunduk, A. (2004), "Bank lending as a factor in guaranteeing security of investment regions of Ukraine", *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy*, vol. 1, pp. 24—26.
3. Luk'ianenko, D.H. Hubs'kyj, B.V. and Mozghovyy, O.M. (2003), *Mizhnarodna investytsijna diial'nist'* [International investment activity], KNEU, Kyiv, Ukraine.
4. Ortyns'kyj, V.L. Kernys'kyj, I.S. and Zhyvko, Z.B. (2009), *Ekonomichna bezpeka pidpryemstv, orhanizatsij ta ustanov* [The economic security of enterprises, organizations and institutions], *Pravova iednist'*, Kyiv, Ukraine.
5. Kamlyk, M.I. (2005), *Ekonomichna bezpeka pidpryemnyts'koi diial'nosti. Ekonomiko-pravovyj aspekt* [The economic security of entrepreneurship. Economic and legal aspects], *Atika*, Kyiv, Ukraine.
6. Yermak, O.O. (2012), "Modern research methods of investment security state", *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, vol. 1, pp. 136—142.
7. Molodets'ka, O.M. (2009), "Improving classification of economic threats to joint stock companies", *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 255, pp. 843—848.
8. Molodets'ka, O.M. (2009), "Current approaches to the classification of the components economic security of enterprise", *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu tekhnolohij ta dizajnu*, vol. 6, no. 50, pp. 194—198.
9. Kyrylenko, V.I. (2005), *Investytsijna skladova ekonomichnoi bezpeky* [The investment component of economic security], KNEU, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 23.11.2014 р.